

Hajabács Zsuzsa

Az angol nyelv oktatása a szlovákiai magyar iskolákban (2. rész)

Áttekintés az elmúlt években az Eruditio – Educatio folyóiratban megjelent oktatásmódszertani publikációkról

Az angol nyelv ma már a világnyelvek közé tartozik, szerepe pedig nem csupán a kommunikációban, hanem a társadalmi, a gazdasági és a kulturális kapcsolatokban is meghatározó. A szlovákiai magyar tanítási nyelvű alapiskolákban a diákok az angol nyelvet már a harmadik évfolyamtól kezdik el tanulni, a nyelvtanulás céljai is világosak: az alapiskola végére A2, a középiskola végére B1, a gimnáziumi tanulmányok befejezésekor pedig B2 szintet kell elérniük a tanulóknak.¹

Az angolnyelv-oktatás kapcsán napjainkban számos kérdés és kihívás merül fel. A sikeres kommunikációra való felkészítés került a középpontba, egyre több a sajátos nevelési igényű tanuló az osztályokban, a technológia megállíthatatlan fejlődése pedig vagy segíti, vagy megnehezíti a pedagógusok dolgát. A pályakezdő pedagógusok számára különösen nagy kihívást jelenthet, hogy a számtalan hagyományos és modern nyelvoktatási módszer közül megtalálják azt az optimális kombinációt, amely leginkább illeszkedik a tanulócsoporthoz és igényeihez. Mindezek ellenére aránylag kevés olyan szabadon hozzáférhető és gyakorlatorientált publikáció jelenik meg, amely konkrétan az angol nyelv tanításának módszertani kérdéseire fókuszál.

Forrás: Nagy Fanni fotója

Cikksorozatom első részében a Katedra folyóiratban megjelent angolnyelv-oktatási publikációkat mutattam be, amelyek főként a gyakorló pedagógusok tapasztalataira és gyakorlataira épültek. Az írások nagy része játékos tanulási formákkal, a digitális eszközök nyelvoktatásban való felhasználásával, a szókincsfejlesztéssel, valamint a sajátos nevelési igényű tanulók integrációjának a lehetőségeivel foglalkozott (Hajabács, 2024).

Jelen cikk pedig az *Eruditio – Educatio* folyóiratban megjelent, az angol nyelv oktatásával kapcsolatos módszertani írásokat tekinti át. A 2006-ban alapított folyóirat multidiszciplináris, lektorált tudományos szaklap, amely elsősorban a társadalomtudományok, a neveléstudomány, a nyelvészet, a történettudomány, a néprajz és a szociológia területéről közöl tanulmányokat. A lap nyomtatott és online formátumban egyaránt elérhető, a publikációk jelentős része angol nyelvű (Web 1). A folyóirat weboldalán 2010-ig érhetőek el a megjelent számok, ezekben az angolnyelv-oktatással csupán 6 tanulmány foglalkozik. Ebben a cikkben az utóbbi években megjelent relevánsabb cikkeket tekintjük át, amelyek a legkisebbektől egészen a felnőttekig, minden korosztállyal foglalkoznak.

Mozgás és tanulás

Bartók Erika (2024) tanulmánya a mozgás és a tanulás kapcsolatát vizsgálja, különös tekintettel a cselekedtető módszer (Total Physical Response, TPR) pozitív hatásaira. A szerző hangsúlyozza, hogy a kisgyermek mozgásigényének kielégítése nemcsak motivációs tényező, hanem a tanulási hatékonyságot is növeli. Bartók szerint azonban sok pedagógus és iskola nem ismeri el a mozgás fontosságát a fiatal tanulóknál, akár azért, mert nem tudják, hogyan kezdjenek neki a mozgás beépítésének az órába, vagy esetleg el akarják kerülni a módszer negatívnak tekinthető velejáróit (például hangzavar, balesetek).

Bartók összehasonlító tankönyvelemzésében az *English World Pupil's Book* (Mary Bowen & Liz Hocking) és a *Family and Friends Classbook 1* (Second edition, Naomi Simmons) című köteteket vizsgálja. Az elemzés arra mutat rá, hogy a szlovákiai magyar alapiskolákban széles körben használt kiadványok kevés mozgásos tevékenységet kínálnak, és főként az olvasási és a hallás utáni értés fejlesztésére koncentrálnak. A szerző ugyanakkor kiemeli, hogy a tankönyvi feladatok kreatív átalakításával a pedagógusok beépíthetik a mozgásos gyakorlatokat, amelyek hosszú távon is hozzájárulhatnak a nyelvi készségek tartós elsajátításához.

Forrás: Nagy Fanni fotója

Szabályok és analógiák

Kremzer Viola (2019) tanulmánya a nyelvtani struktúrák – különösen a múlt idő és a főnevek többes száma – elsajátításának a stratégiáit vizsgálja. A szerző arra keresi a választ, vajon a tanulók inkább szabályok alkalmazásával vagy analógiák útján sajátítják el a célnyelvi alakokat. Kremzer szerint sok tanár alkalmaz analógiát a kiejtés vagy az új szavak tanításakor. Egyesek nyelvtani szerkezeteket hasonlítanak össze, például a múlt és a jelen idejű igealakokat, mások kiemelik a célnyelv és az anyanyelv közötti hasonlóságokat. A tanulók ezzel párhuzamosan saját asszociációkat alakítanak ki, felismerve a fonológiai hasonlóságokat. Különböző elméletek léteznek a múlt idejű alakok elsajátításáról, amelyekkel meg is ismerkedhetünk a tanulmányban. A kutatás a nyelvtanulás elméleti modelljeit is áttekinti: memorizálás, szabályalapú tanulás, analógiai megközelítés és emlékezetalapú modell. Magyarországon a memorizálás a tankönyvek mintájára leginkább betűrendben történik, ami nem támogatja a diákokat a múlt idejű alakok elsajátításában. Egy bizonyos idő eltelté után azonban a diákok felismerhetik a fonológiai hasonlóságokat, és ennek hatására saját analógiákat hozhatnak létre. Az angol többes számú formák tanítása főként a szabályok és kivételek memorizálásán alapul. A tanulók megismerkednek az *-s/-es* ragokkal, valamint a kivételekkel is. Egy bizonyos idő elteltével a diákok képesek felismerni a fonológiai analógiákat, például a *knife* és *wife*, vagy a *self* és a *shelf* szavakat. Analógiák azonban nem használhatóak fel azoknál a főneveknél, amelyek többes száma rag nélkül jön létre – így ezeket a tanulók csak memorizálni tudják.

A fő következtetés, hogy a tanulók egyszerre alkalmaznak szabály- és analógiaalapú stratégiákat. Ennek alapján a pedagógusoknak célszerű mindkét módszert támogatni és változatos gyakorlási lehetőségeket kínálni, különösen a rendhagyó alakok tanítása során.

Köztesnyelv és kérések

Dombi Judit (2019) pragmatikai kutatásában magyar tanulók angol nyelvű kéréseinek a megvalósulását vizsgálja nem anyanyelvi beszélőkkel folytatott interakciókban. A vizsgálat a kérések direktségi fokára, a szintaktikai és lexikai módosító eszközökre, valamint a kisebb és nagyobb kérések közötti különbségekre összpontosít.

Az eredmények szerint a tanulók döntő többsége indirekt kéréseket használt (*Could you...?, Would you mind...?*), és leggyakrabban a *please* szóval, valamint „downtoner” kifejezésekkel (*possibly, just, maybe*) mérsékelte a kérések erősségét. Az óvatosító formulák (*a bit, kind of, sort of*) kevésbé voltak jellemzőek. A kisebb és nagyobb kérések között nem mutatkozott jelentős különbség: mindkét esetben az indirekt stílus dominált.

A kutatás rávilágít, hogy a magyar tanulók pragmatikai kompetenciájának a fejlesztéséhez szükséges a kérésformálás kulturális és nyelvi sajátosságainak a tudatosítása, valamint az udvarias nyelvhasználati eszköztár bővítése.

Angol nyelvtanulás és diszlexia

Magnuczné Godó Ágnes (2023) tanulmánya a diszlexia és az angol nyelvtanulás összefüggéseit vizsgálja, valamint bemutatja az ENGaGE Erasmus+ projektet (Digital English and German Task Bank for 4th–8th Class Dyslexic Learners, 2017–2020).

A *European Dyslexia Charter* 2018-as jelentése szerint a lakosság 10–20%-a, a gyermekek és fiatalok 5–10%-a diszlexiás. A diszlexia az idegen nyelvek tanulása során különösen nagy kihívást jelent, mivel az anyanyelven alkalmazott kompenzációs stratégiák a célnyelven nem minden esetben működnek. A leggyakoribb nehézségek az olvasásban, a helyesírásban, a szókincs elsajátításában és a nyelvtani szabályok interiorizálásában mutatkoznak. Megfelelő pedagógiai támogatás nélkül a nyelvi és kognitív feldolgozás különféle nehézségeivel küzdő diszlexiás tanulók idegen nyelvek tanulása iránti motivációja általában alacsonyabb.

Az *ENGaGE Digital English and German Task Bank for 4th-8th Class Dyslexic Learners*² (2017-2020) nevű Erasmus+ projekt célja egy olyan digitális feladatbank létrehozása volt, amely differenciált és személyre szabott feladatokat biztosít a diszlexiás tanulók számára. A „feladatbank” négy területen kínál innovatív megoldásokat: differenciálást segítő források, személyre szabott támogatás a diszlexiás tanulók számára, feladatok az inklúzió elősegítésére kooperatív feladatok és multikulturális tartalmak segítségével, valamint motiváló digitális formátum és tartalom. A feladatbank egyéni, projektalapú és kooperatív tevékenységeket egyaránt tartalmaz, amelyek motiváló digitális formátumban érhetőek el. A kutatás eredményei igazolják, hogy az inkluzív és differenciált pedagógiai támogatás, valamint a digitális eszközök tudatos alkalmazása jelentősen elősegítheti a diszlexiás tanulók sikeres nyelvtanulását.

Zárszó

Az *Eruditio – Educatio* folyóiratban az elmúlt években viszonylag kevés tanulmány foglalkozott az angol nyelv tanításának a módszertanával. A négy vizsgált publikáció azonban sokrétű, és gyakorlati szempontból is releváns. A témák – a mozgás integrálása az órákba, a sajátos nevelési igényű tanulók támogatása, a szabály- és analógiaalapú nyelvtanítás kombinációja, valamint a pragmatikai kompetencia fejlesztése – aránylag jól tükrözik az idegennyelv-oktatás aktuális kihívásait és fejlesztési irányait, csupán az új digitális technológiák integrálásának a témája maradt ki a sorból. A cikkekből kitűnik, hogy a hatékony angolnyelv-oktatás nem pusztán a tananyag átadását jelenti, hanem olyan komplex folyamat, amelyben a motivációnak, a mozgásnak, a társas interakciónak és az egyéni különbségeknek is kulcsszerepe van. Ez a rövid áttekintés is rávilágít azonban arra, hogy szükség van további módszertani kutatásokra, különösen a szlovákiai magyar iskolák nyelvi és kulturális környezetében. Mivel az említett szerzők javarészt magyarországiak, a szlovákiai magyarság mint kisebbségi kétnyelvű beszélőközösség sajátos nézőpontja egyik tanulmányban sem jelent

meg. Az azonban tagadhatatlan, hogy ezek a tanulmányok kiindulópontként szolgálhatnak az angoltanárok számára a módszertani megújuláshoz, és további kutatásokat ösztönözhetnek az idegennyelv-oktatás területén.

A tanulmány bírálati folyamaton ment keresztül.

Felhasznált szakirodalom

Bartók Erika (2024): The importance of physical movement in EFL coursebooks for young learners: A comparative analysis. In: *Eruditio – Educatio*. 2024/ 2, 19. évf., pp. 92–100.

Dombi Judit (2019): Magyar anyanyelvű tanulók köztesnyelvi kérései lingua franca angol (ELF) kontextusban. In: *Eruditio – Educatio*. 2019/ 1, 14. évf., pp. 51–65.

Hajabács Zsuzsa (2024): *Az angol nyelv oktatása a szlovákiai magyar iskolákban – Áttekintés az elmúlt években a Katedra folyóiratban megjelent oktatásmódszertani publikációkról*. In: Katedra folyóirat, XXXII. Évfolyam, 3–4. szám.

Krezmer Viola (2019): Rule or Analogy – What do English learners use? English Past-tense and Nominal Plural Formation by EFL Learners. In: *Eruditio – Educatio*. 2019/ 1, 14. évf., pp. 31–48.

Magnuczné Godó Ágnes (2023): Learners' perceptions of interest, difficulty and attention in a digital task bank for dyslexic learners of English and German and their inclusive classes. In: *Eruditio – Educatio*. 2023/ 2, 18. évf., pp. 16–39.

Web1 = Az Eruditio – Educatio tudományos folyóirat bemutatása a Selye János Egyetem honlapján: <https://e-eruditio.ujs.sk/?lang=hu>

¹ Common European Framework of Reference for Languages – Közös Európai Referenciakeret rendszere alapján